

Таким чином, мова йде про розробку нової ідеології місцевого самоврядування, яка ґрунтується на двох основних принципах – ресурсоспроможності та субсидіарності.

Список використаних джерел

1. Європейська хартія місцевого самоврядування. Страсбург, 15 жовтня 1985 року. Офіційний переклад // Офіційний вісник України. – 2015. – № 24.

2. Проект Закону про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади) № 2217а від 01.07.2015 . [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=55812

3. Соціологічні опитування Центру Разумкова. Держава. Місцева влада. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://www.razumkov.org.ua/ukr/socpolls.php?cat_id=158

*Сидорук Тетяна Віталіївна, д. політ. н., доцент,
Національний університет «Острозька академія»
(м. Острог, Рівненська обл.)*

СПІВПРАЦЯ УКРАЇНИ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ У СФЕРІ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

Регіональна політика Європейського Союзу, яка підтримує інвестиції в економічний розвиток на рівні окремих регіонів і секторів, є важливим інструментом, що допомагає бідним регіонам конкурувати на єдиному європейському ринку та наздогнати більш розвинені території. Заходи Європейського Союзу з регіональної політики є в цілому успішними. Чотири країни, яким адресувалось найбільше коштів у рамках регіональної політики в попередні десятиліття (Іспанія, Греція, Португалія, Ірландія), досягли завдяки цьому вищих темпів і показників економічного розвитку. Так, за 10 років (1985–1995 рр.) вони збільшили свій ВВП на душу населення з 65 % до 75 % від середнього по ЄС [4, с. 196]. У зв'язку з розширенням ЄС на Схід постала проблема зростання кількості депресивних регіонів. Відтак у грудні 2005 р. було виділено 160 млрд. євро на програми регіонального розвитку у 12 нових країнах-членах на період 2007-2013 років. Це представляло майже трикратне збільшення порівняно з попереднім періодом та бюджетні надходження, еквівалентні 3,2% ВВП цих країн [1]. Ці заходи привертають увагу, зокрема в контексті поширення досвіду ЄС у сфері регіонального розвитку в інших країнах, в тому числі в Україні. З цієї точки зору знаковим є започаткування діалогу між Україною та ЄС у сфері регіональної політики. Адже розробка і реалізація регіональної політики в Україні може базуватися на застосуванні головних принципів цієї політики Євросоюзу. Працюючи над концепцією комплексної державної регіональної політики, Україні не варто черговий раз винаходити велосипед – регіональна політика, наприклад, у державах

Центрально-Східної Європи розробляється і впроваджується згідно з критеріями Європейського Союзу.

Хоча на глобальному рівні Європейський Союз залишається центром зосередження значного економічного потенціалу, розвиток його внутрішніх регіонів є дуже нерівномірним, все ще залишаються значні соціально-економічні диспропорції, які збільшились після приєднання нових країн. Наприклад, до 2004 р. ВВП на душу населення найбіднішого регіону складав дві третини (67 %) середнього по ЄС. Після вступу десяти нових країн-учасників цей показник у найбіднішому регіоні складав менше третини (28 %) середнього по ЄС. 43 % обсягу виробництва в ЄС припадають лише на 14 % території ЄС – географічний п'ятикутник, де виробляється продукція з високою доданою вартістю, який утворюють Лондон, Гамбург, Мюнхен, Мілан і Париж. Люксембург, що є найбагатшою країною-членом за середнім ВВП на душу населення, у сім раз багатший за найбіднішу країну, Румунію. На регіональному рівні відмінності є ще більшими [1].

Подібні диспропорції в рівні економічного розвитку між регіонами спостерігаються й в Україні. За даними Департаменту регіонального розвитку Міністерства економічного розвитку та торгівлі України, різниця у ВВП на душу населення між регіонами досить істотна: рівень ВВП на душу населення у найбільш розвинутому регіоні в 3,5 рази вищий порівняно з найменш розвинутим. Ця суттєва різниця в рівні основних доходів має значний негативний вплив, оскільки зменшує рівень ініціативи та відповідальності на місцевому й регіональному рівнях [2].

Поглиблений діалог з Європейським Союзом про регіональний вимір євроінтеграційної стратегії України, європейські стандарти політики регіонального розвитку, європейський досвід міжрегіонального співробітництва та кооперації можуть посприяти розробці ефективних підходів щодо впровадження консолідованої регіональної політики, яка скоординує зусилля регіонів та центральної влади у забезпеченні покращення життя населення регіонів, соціально-економічного вирівнювання регіонів, зменшення соціальної напруги серед населення, підвищення рівня підтримки процесу інтеграції до ЄС, покращення інфраструктури.

Правова основа співробітництва між Україною та ЄС у сфері регіонального розвитку була закладена положеннями статті 70 Угоди про партнерство і співробітництво (УПС) та розділів 2.2 «Економічні та соціальні реформи та розвиток» і 2.6 «Міжлюдські контакти» Плану дій Україна–ЄС у рамках Європейської політики сусідства. Однак порівняльний аналіз правових засад у сфері регіональної політики між Україною та ЄС та нормативної бази ЄС у цій сфері дозволяє зробити висновок, що необхідною була подальша конкретизація напрямів взаємодії між Україною та ЄС у сфері регіональної політики та співробітництва. У започаткованому в 2008–2009 рр. Східному партнерстві регіональному розвитку приділено велику увагу. Європейська Комісія в однойменній комунікації акцентує, що партнери, яким адресований проект, мають структурні проблеми, джерелом яких є гострі соціально-

економічні розбіжності між їхніми регіонами та групами населення, які часто є розрізненими через історичні, культурні, етнічні та релігійні відмінності. Для вирішення цих викликів країни Східного партнерства можуть спиратися на досвід і механізми соціально-економічної політики ЄС. Комісія запропонувала:

- Меморандум про взаєморозуміння з регіональної політики з країнами-партнерами як основу для діалогу;
- надання додаткового фінансування і співпрацю з партнерами у відношенні пілотних програм регіонального розвитку, спрямованих на вирішення місцевих потреб щодо інфраструктури, людського капіталу та малих і середніх підприємств; така співпраця має спиратися на політику вирівнювання ЄС;
- пряму співпрацю між регіонами ЄС і країнами-партнерами, включаючи участь відповідних партнерів в існуючих транснаціональних програмах у Південно-Східній, Центральній та Північній Європі;
- поширення транскордонної співпраці, що фінансується за рахунок Європейського інструменту сусідства і партнерства і впроваджується на зовнішніх кордонах ЄС, на кордони між партнерами [5].

2–3 червня 2009 року Комітет регіонів провів дводенне обговорення і дебати на тему: «Посилення партнерства ЄС з його східними сусідами: роль місцевої і регіональної влади в розвитку ініціативи Східного партнерства». Учасники форуму обговорили можливість впровадження проектів місцевого масштабу з допомогою представників східних сусідів ЄС, місцевих та регіональних органів влади, ділових кіл, неурядових організацій, асоціацій та установ ЄС. На форумі було підкреслено, що відносини ЄС та його східних сусідів повинні починатися на місцевому та регіональному рівнях [6].

З метою практичної реалізації задекларованих у програмі Східного партнерства цілей 22 липня 2009 року між Україною та ЄС було підписано Меморандум про взаєморозуміння для започаткування діалогу про регіональну політику та розвиток регіонального співробітництва між Міністерством регіонального розвитку та будівництва України та Європейською Комісією (далі – Меморандум). Для реалізації положень підписаного документу було розроблено Робочу програму з імплементації Меморандуму, яка визначала перелік запланованих заходів на період до 2011 року.

У Меморандумі зазначається, що Україна і Європейський Союз стикаються з такими подібними викликами як диспропорція розвитку регіонів, урбанізація, реструктуризація сільської місцевості, відновлення територій, що потерпають від індустріального занепаду та природних катастроф і стихійних лих, як, наприклад, повені та інші наслідки глобальної зміни клімату. Регіональна політика, що сприяє соціально-економічному розвитку та створенню адміністративної спроможності на місцевому і регіональному рівнях, є ключовим ресурсом для подолання цих викликів [3].

Започаткований Меморандумом діалог про регіональну політику та розвиток регіонального співробітництва відбувається на основі таких принципів: відповідно до цілей, визначених у повідомленні Європейської Комісії щодо Східного партнерства; діалог спрямовано на посилення

взаєморозуміння та зміцнення двостороннього співробітництва, а також обмін інформацією з питань регіональної політики; діалог охоплює питання, що становлять спільний інтерес для України та Європейського Союзу [3].

Цілями діалогу є:

- співробітництво та обмін інформацією щодо напрямків політики, що сприяють гармонізації регіонального розвитку та економічному зростанню, підвищенню конкурентоспроможності, рівня зайнятості та якості життя населення;

- обмін досвідом щодо реалізації форм багаторівневого врядування та принципу партнерства у регіональній політиці; розробка та впровадження довгострокових регіональних політик та стратегій;

- координація спільних дій, спрямованих на поширення європейського досвіду формулювання та впровадження регіональної політики, сприяння розвитку інституційної спроможності органів регіональної та місцевої влад та агентств регіонального розвитку [3].

Положеннями Меморандуму про регіональне співробітництво передбачено встановлення постійного діалогу між Європейською Комісією та Мінрегіонбудом з питань регіонального співробітництва. З боку європейської сторони виробленням підходів до здійснення регіональної політики ЄС опікується Генеральний директорат «Регіональна політика» Європейської Комісії. Крім цього, з 2008 року здійснюється активна робота з профільною інституцією ЄС з питань регіональної політики та місцевого самоврядування – Комітетом Регіонів.

Важливим елементом взаємодії між Україною та ЄС у сфері регіональної політики є залучення регіонів України на постійній основі до діяльності європейських регіональних асоціацій, зокрема Асамблеї європейських регіонів (Assembly of European Regions), Ради європейських муніципалітетів та регіонів (Council of European municipalities and regions), Конференції європейських законодавчих асамблей (Conference of European Regional Legislative Assemblies), Асоціації європейських прикордонних регіонів (Association of European Border Regions), Конференції периферійних морських регіонів (Conference of Peripheral Maritime Regions), Конференції президентів регіонів із законодавчими повноваженнями (Conference of President of Regions with legislative power), Європейської асоціації представників місцевого самоврядування гірських регіонів (European Association of elected representatives from Mountain Areas) та Європейських міст (EUROCITIES) [3].

У практичному плані співробітництво між Україною та ЄС у сфері регіональної політики на сьогоднішній день зосереджено на таких напрямках:

- імплементація Меморандуму про взаєморозуміння і проведення діалогу про регіональну політику між Міністерством регіонального розвитку будівництва та житлово-комунального господарства України та Європейською Комісією;

- імплементація Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року, прийнятої у 2014 році;

- визначення рамок регіонального розвитку шляхом прийняття Закону про засади державної регіональної політики чи внесення змін до законодавства з питань регіонального розвитку;

- ефективний механізм координації на місцях, у тому числі структурована процедура консультацій із зацікавленими сторонами регіонального розвитку (на національному та регіональному рівнях, включаючи громадянське суспільство);

- повна прозорість і контроль бюджетних коштів, що виділяються на регіональний розвиток, у тому числі Державного фонду регіонального розвитку та субвенцій;

- реалізація програм транскордонного співробітництва (компонент СВС ENPI – програми прикордонного співробітництва «Угорщина-Словаччина-Румунія-Україна», «Україна-Польща-Білорусь», «Україна-Румунія-Молдова» та регіональна програма «Чорне море»);

- залучення України до розробки Європейської стратегії стосовно басейну ріки Дунай;

- взаємодія в рамках регіональних організацій та європейських асоціацій.

Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, підписана у 2014 р., передбачає широкий спектр можливостей для інтенсифікації взаємодії між Україною та ЄС у сфері регіональної політики, розвитку транскордонного співробітництва та сільських територій. Вони відображені у статті 446 Угоди, що міститься в Главі 27 «Транскордонне та регіональне співробітництво» розділу V Угоди «Економічне та галузеве співробітництво»: «Сторони сприяють взаєморозумінню та двосторонньому співробітництву у сфері регіональної політики щодо методів формування та реалізації регіональних політик, зокрема багаторівневого управління та партнерства, з особливим наголосом на розвитку відсталих територій та на територіальному співробітництві, при цьому створюючи канали зв'язку та активізуючи обмін інформацією між національними, регіональними та місцевими органами влади, соціально-економічними утвореннями та представниками громадянського суспільства.» Пріоритетними сферами співпраці визначено розвиток відсталих територій і територіальне співробітництво.

Водночас політика євроінтеграції України досі стикається з цілою низкою серйозних регіональних викликів, що гальмують інтеграційний процес і зменшують спроможність центральної влади впроваджувати необхідні внутрішні реформи та виконувати зобов'язання перед ЄС. Нерівномірний економічний розвиток регіонів, збереження радянських структурних деформацій в промисловості, зростання частки депресивних регіонів, низька адміністративна спроможність місцевої влади, соціокультурні відмінності регіонального розвитку, – всі ці чинники регіонального життя залишаються поза увагою євроінтеграційних планів українського уряду та ставлять під загрозу реалізацію євроінтеграційної політики в цілому. Тому нагальною потребою є формування регіонального виміру євроінтеграційної стратегії України.

У контексті необхідності розвитку і поглиблення діалогу з ЄС у сфері регіонального розвитку Україні доцільно: зв'язати в єдине ціле проблематику сталого регіонального розвитку і євроінтеграційного процесу; сформулювати перелік викликів та проблем, що на рівні регіонів гальмують євроінтеграційну роботу; реально оцінити проектний простір, в межах якого українські регіони співпрацюють з суб'єктами, організаціями та країнами ЄС (предметом обговорення може стати досвід та проекти участі регіонів в політиці євроінтеграції, які були реалізовані в країнах Вишеградської четвірки); розробити підходи щодо впровадження консолідованої політики, яка скоординує зусилля регіонів, центральної влади та зацікавлених країн Європейського Союзу і Єврокомісії у питаннях регіонального розвитку України.

Список використаних джерел

1. Європейська регіональна політика: натхнення для країн, що не входять до ЄС? Застосування принципів та обмін досвідом [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/regional_policy/index_en.htm.

2. Мартинюк В. Програма розвитку регіонів у рамках «Східного партнерства» / В. Мартинюк // Східне партнерство ЄС: додаткові можливості для євроінтеграції України / за ред. В. Мартинюка. – Київ, 2009. – 94 с.

3. Меморандум про взаєморозуміння для започаткування діалогу про регіональну політику та розвиток регіонального співробітництва між Міністерством регіонального розвитку та будівництва України та Європейською Комісією [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukraine-eu.mfa.gov.ua/eu>.

4. Сидорук Т. В. Інтеграційні процеси в сучасній Європі / Т. В. Сидорук. – Львів : Піраміда, 2010. – 354 с.

5. Communication from the Commission to the European Parliament and the Council «Eastern Partnership» [Electronic resource]. – Access mode: http://ec.europa.eu/external_relations/eastern.docs/com08_823_en.pdf

6. Strengthening the EU's Partnership with its Eastern Neighbours: The Role of Local and Regional Authorities in Developing the Eastern Partnership Initiative. – Košice, Slovakia, 3 June 2009.

*Сушинський Олександр Іванович, д. н. з держ. упр., професор,
Львівський регіональний інститут державного управління*

Національної академії державного управління при Президентові України

КОНСТИТУЦІЙНИЙ ПРОЦЕС: НОВЕЛИ ТА РИЗИКИ ПРОЕКТУ ЗМІН ДО КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ

З часу схвалення чинної Конституції України неодноразово ініціювалося внесення у її текст змін і доповнень. У Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», яка схвалена Указом Президента України від 12 січня 2015 р. № 5, передбачено реалізацію конституційної реформи, у тому числі в частині